

IMPLICAȚIILE MEDICO-LEGALE ALE ALCOOLISMULUI CRONIC

MIHAI ONCIU¹, ANASTASIA-CRISTINA IORDACHE², BOGDAN PĂCALĂ³

¹Universitatea „Ovidius” Constanța, ²Spitalul de Psihiatrie și Neurologie Brașov, ³Spitalul de Psihiatrie „Dr. Gheorghe Preda” Sibiu

Cuvinte cheie: alcoolism cronic, alcoolemie, violență
Rezumat: Prin marea sa accesibilitate, prin prețul de cost scăzut comparativ cu alte droguri și prin efectele sale, alcoolul s-a impus cu ușurință față de alte substanțe de acest tip. Ca urmare a acestui fapt, numărul persoanelor care abuzează de alcool este în continuă creștere, constatându-se în același timp scăderea vârstei de debut a consumului. Oricare ar fi determinarea sa (predispoziția genetică, ambientală sau ambele), alcoolismul este o boală care afectează profund condiția fizică, emoțională, mentală și spirituală a alcoolodependenților și a familiilor lor, nu numai prin implicațiile sale bio-siho-sociale, ci și medico-legale.

Keywords: chronic alcoholism, blood alcohol level, violence
Abstract: Through its great availability, through its lower price compared to other drugs and through its effects, alcohol has easily overrun other similar substances. Consequently, the number of alcohol users is continually increasing, and we also observe a decrease in the age of the consumers. However, it is determined (genetically, environmental or both) that alcoholism is a disease that profoundly affects the physical, emotional, mental and spiritual status of alcohol addicts and their families not only through its bio-psycho-social implications, but also through its forensic ones.

Alcoolismul este la ora actuală cea mai răspândită toxicomanie, un adevărat flagel social la nivel mondial, motiv pentru care poate fi considerat o “adevărată pandemie”.(1) Consumul ocazional de alcool este implicat în diferite și numeroase circumstanțe delictogene, ca agent criminogen unic, sau ca factor agravant al altor stări psihopatologice sau afecțiuni cu risc delictual crescut (în primul rând, tulburările de personalitate). Orice formă de violență, de la vătămări fizice până la omucidere, atestă interrelațiile caracteristice dintre alcoolism și comportamentul antisocial.(2)

Dintre cazurile medico-legale, o mare pondere este reprezentată de consumatorii abuzivi sau de alcoolodependenți. O crimă din două, un suicid din patru, 15% din accidentele de muncă, o treime din accidentele de circulație sunt datorate alcoolului; numărul de accidente de muncă este de 4-5 ori mai mare la alcoolici față de populația generală, iar 20% din delictive pot fi imputabile alcoolului, dar datele sunt dificil de interpretat datorită frecvenței crescute a tulburării de personalitate de tip antisocial în rândul alcoolicilor.(3) Persoanele cu alcoolodependență, comparativ cu nonalcoolicii sunt mult mai frecvent implicate în scandaluri și bătăi. Motivul pentru care alcoolicii au un comportament agresiv poate fi reprezentat de efectele alcoolului asupra complexului de receptori ai acidului gamma-aminobutiric (GABA-A) care diminuează comportamentul agresiv prin determinarea apariției anxietății față de un comportament social inadecvat. În al doilea rând, efectul alcoolului asupra sistemului dopaminergic care controlează stimularea psihomotorie poate duce la creșterea intensității și nivelului agresivității.(4) În consecință, alcoolicii au tendința de a reacționa exagerat la situațiile neplăcute prin folosirea agresivității. În plus, datorită consumului excesiv de alcool, alcoolicii își pierd capacitatea de a-și exercita autocontrolul asupra emoțiilor și sentimentelor lor, consumul de alcool devenind pentru ei modalitatea de a-și elibera trăirile

ascunse. În contrast, pentru alți alcoolici, alcoolul reprezintă o cale de a-și îngropa trăirile negative de furie, culpabilitate și depresie. Astfel, starea lor generală este de ostilitate, determinând creșterea riscului de comportament agresiv la cele mai mici provocări. De asemenea, alcoolul scade abilitatea indivizilor de a funcționa eficient în sfera cognitivă. Alcoolodependenții aflați în stadiul de beție acută nu sesizează aluziile sociale subtile. Ei pot avea reacții sociale nepotrivite înainte chiar de a-și da seama de propriile lor acțiuni. Lipsiți de capacitatea de a gândi clar și profund, alcoolicii aflați sub influența alcoolului nu realizează că ei ar putea reacționa și în alt fel. Mai periculos este faptul că persoanele cu intoxicația alcoolică acută pot prezenta sentimente de grandoare, provocând în mod deliberat pe alții sau pot interpreta în mod greșit comportamentul altora ca fiind o provocare adresată supremației lor.(4) Chiar dacă “nu orice etilic este un infractor”, potențialul infractogen al alcoolului apare evident.

Relația complexă dintre alcoolism și delicvență pune în evidență necesitatea cercetării în multiple direcții a cauzelor numeroaselor probleme sociale, numeroși alcoolodependenți comițând furturi pentru a-și cumpăra băutura. Statisticile referitoare la delictul conducerii autovehiculului în stare de ebrietate sau sub influența alcoolului sunt influențate de modul în care Poliția aplică reglementările legii. Factorii independenți de voința conducătorului auto sunt în ansamblu, responsabili de mai puține accidente, în timp ce cei care țin de șofer, incluzând și alcoolemia, devin din ce în ce mai importanți. Totuși, deși nu există nici o îndoială din punct de vedere epidemiologic asupra faptului că alcoolul joacă un rol important în numărul accidentelor de circulație, contribuția sa la mortalitatea globală prin accidente de trafic rutier este dificilă de cuantificat deoarece unele atribute ale personalității cum ar fi agresivitatea sau impetuoșitatea, contribuie la rândul lor la producerea accidentelor. Combinarea lor cu excesul de alcool, ceea ce se

¹Autor corespondent: Păcală Bogdan, Str. Galeș, Nr. 9, Sibiu, România, E-mail: bogd_pacala@yahoo.com, Tel: +40745 151868
Articol intrat în redacție în 08.02.2013 și acceptat spre publicare în 10.04.2013
ACTA MEDICA TRANSILVANICA Iunie 2013;2(2):149-151

REFERATE

întâlnește deseori mai ales la tineri, poate fi dezastruoasă. Consecințele conducerii autovehicolului sub influența alcoolului sau în stare de ebrietate, depind de mai mulți factori. Incidența infracțiunilor relevă în majoritatea țărilor, existența unui efect de "șoc" evidențiat de fiecare dată când este anunțată apariția unei legislații noi, sau mai severe, sau atunci când există amenințarea unei aplicări mai riguroase a legii în vigoare: se observă imediat o scădere a numărului de infracțiuni constatate. În același timp, după o scurtă perioadă și pe măsură ce conducătorii auto calculează riscurile de a fi prinși bazându-se pe propria lor experiență sau pe a altora, ei se simt înclinați să revină la comportamentul anterior iar consecințele (de exemplu condamnările) tind și ele să revină la nivelele anterioare.

Multe persoane, mai ales cele cu un nivel educațional scăzut au tendința ca sub influența alcoolului să se comporte într-un mod perturbant și să comită delictе minore pentru care legea prevede amenzi contravenționale (scandal în locuri publice, călătoria fără bilet în mijloacele de transport în comun etc). De altfel, cum ei consumă alcool în general în locurile publice iar după aceea trebuie să se reîntoarcă la domiciliu, comportamentul lor are multe șanse de a atrage atenția Poliției. Făcând abstracție de diferențele de comportament la aceeași cantitate de alcool consumată, comparațiile internaționale ale numărului de amenzi contravenționale pentru fapte săvârșite în stare de ebrietate pot suferi erori din cauza diferențelor în aplicarea legii de către Poliție, ceea ce se poate explica fie printr-o lipsă de personal fie prin necesitatea de concentrare a acțiunilor Poliției asupra altor forme de delictvență. S-a constatat faptul că în Finlanda, amenzile contravenționale pentru delictе comise în stare de ebrietate a crescut de la 146.998 în 1950 la 276.206 în 1976, iar numărul lor la 10.000 de locuitori având 15 ani sau mai mult, a crescut de la 5210 la 7485.(5)

Este interesant de notat faptul că în toată această perioadă, raportul dintre numărul de amenzi contravenționale pentru delictе comise după consumul de băuturi alcoolice și cantitatea totală de alcool consumată în Finlanda, a scăzut. Dacă atitudinea Poliției referitoare la consumul de băuturi alcoolice nu s-a schimbat în această perioadă, înseamnă că finlandezii fie că se comportă mai bine în societate sub efectul alcoolului, fie consumă alcool la domiciliu unde stările de ebrietate sunt mai puțin vizibile pentru alte persoane, iar probabilitatea de a comite delictе care să necesite intervenția Poliției este mai mică (exceptând cazurile în care își agresează familia sau deranjează vecinii). Toate studiile au demonstrat legătura dintre alcool și în special dintre consumul excesiv de alcool și actele de violență. Dacă însă ne așteptăm la date precise asupra unei anumite comportări, sau la formularea unor previziuni privind comportamentul agresiv în anumite situații, studiile aduc date limitate. Cu toate acestea, au fost aduse dovezi în favoarea ipotezei că reducerea funcționalității sistemului serotoninergic central este asociată cu risc crescut pentru comportamentul agresiv.(6)

De asemenea, a fost adusă în discuție ipoteza rolului concentrației acidului 5 hidroxiindolacetic în comportamentul impulsiv și violent sub influența alcoolului.(7) Turnover-ul serotonininei cerebrale ca indicator al concentrației acidului 5 hidroxiindolacetic nu trebuie corelat cu nivelul concentrației testosteronului liber. Acesta din urmă este asociat mai puternic cu heteroagresivitatea și socializarea scăzută decât cu impulsivitatea.

Mai târziu, în 1994 în urma observațiilor clinice asupra a două tipuri de alcoolici, și luând în considerare istoricul delictual al acestora, efectuând măsurători biochimice, s-a constatat că nivelul scăzut al concentrației de acid 5 hidroxiindolacetic în lichidul cerebrospinal al subiecților alcoolici și un nivel crescut al concentrației de testosteron liber

în același lichid este asociat cu agresivitatea crescută, suspiciozitatea și nivelul scăzut al socializării.(8) Această problematică a fost completată cu observația că, pe lângă nivelul scăzut al concentrației de acid 5 hidroxiindolacetic și nivelul crescut al concentrației de testosteron liber în lichidul cerebrospinal, un rol important în determinarea agresivității îl are și nivelul scăzut de corticotrofine.(9) În plus, acești autori confirmă faptul că, nivelul scăzut de acid 5 hidroxiindolacetic este asociat în mod primar cu impulsivitatea, iar nivelul crescut de testosteron cu heteroagresivitatea.

Deși mecanismul farmacologic precis prin care alcoolul influențează comportamentul, în special pe cel agresiv, este încă incomplet elucidat, au fost stabilite câteva principii generale importante privind efectele alcoolului în ceea ce privește comportamentul. Mai întâi trebuie relevat faptul că alcoolul influențează comportamentul în diferite feluri, în funcție de alcoolemie. Astfel, s-a constatat că alcoolemiile mari sunt mai frecvent legate de actele de violență decât alcoolemiile mici. În schimb, alcoolemiile foarte mari, datorită gradului de stupeoare fac mai rare agresiunile. Cercetarea efectuată de Serviciul de Urgență al Centrului Medical California a evidențiat legătura dintre alcool și răniile produse în urma actelor de violență. Astfel, vătămările corporale datorate heteroagresivității au fost mai frecvent legate de consumul de alcool înainte de eveniment, de alcoolemia pozitivă, de uzul de alcool în antecedente și în general de problemele legate de alcool, decât în cazul vătămărilor corporale datorate altor cauze.(10)

Acest lucru certifică faptul că, consumul de alcool scade în mare măsură percepția riscului. Aceiași autori au remarcat faptul că agresivitatea este mai mare când alcoolemia este în creștere, decât atunci când este staționară sau descrește. De asemenea, este cunoscut faptul că fiecare individ răspunde diferit la aceeași doză de alcool. Pe de altă parte, la alcoolici, alcoolemii mai mari nu determină schimbări importante de comportament, datorită dezvoltării toleranței. Efectele farmacologice ale alcoolului sunt în funcție și de durata în timp a acțiunii, aceasta la rândul său depinzând de viteza de absorbție și de metabolizare. Concluzia la care s-a ajuns studiind cazuistica Serviciului de Urgență al Spitalului Universitar din Missouri, a fost faptul că alcoolul utilizat cu 6 ore înainte de comiterea actului de violență este asociat cu un risc crescut de agresivitate care, caracterizată prin scopul său distructiv diferă ca durată și intensitate.(11)

Limitată în timp, folosirea forței fizice reprezintă o formă de violență specifică așa numitei agresivități acute, deosebită de conduitele agresive cronice care folosesc mijloace variate în scopul distrugerii morale a victimei. Așadar, agresivitatea reprezintă o stare particulară a individului, caracterizată printr-o tensiune acută sau cronică, ce se satisface printr-o reacție violentă asupra victimei. Ea trebuie diferențiată de comportamentul agresiv ocazional, fără fond morbid preexistent și care nu se reflectă obligatoriu pe plan infracțional. În încercarea de a găsi o corelație între alcool și comportamentul agresiv, s-au întreprins o serie de studii asupra unor persoane neobișnuite cu alcoolul, precum și asupra unor alcoolici. În esență, studiile privind comportamentul agresiv al alcoolicilor cronici trebuie să se bazeze obligatoriu pe corelarea cu nivelul alcoolemiei în momentul comiterii actului.(11)

Cercetările au sugerat că viteza creșterii alcoolemiei, precum și faza curbei pot juca un rol în comportamentul violent. Alte tipuri de variabile sunt: tipul de băutură, situațiile sociale, precum și o serie de variabile independente. Atunci când se studiază asocierea dintre alcool și actele de violență, este importantă complexitatea relației dintre comportamentul agresiv și posibila influență a consumului de alcool asupra acestui

comportament. O primă remarcă este aceea că descărcările violente și, în special, extrema violență, cum ar fi omuciderea, nu reprezintă o manifestare frecventă a agresivității; uneori persoane predispuse la comportamentul agresiv pot fi liniștite în relațiile interpersonale, chiar sub influența alcoolului. În al doilea rând, faptul că actele de violență survin mai adesea printre cunoștințe apropiate, complică analiza relațiilor dintre alcool și aceste acte de violență, cu atât mai mult cu cât abuzul de alcool apare frecvent în comun cu aceste cunoștințe apropiate. În al treilea rând, comportamentul agresiv consecutiv consumului de alcool este determinat și de factori psihosociali.

Știut fiind faptul că agresivitatea și pierderea controlului cresc sub influența alcoolului, implicit apare o creștere a violenței pentru faptul că individul se crede parțial absolvit de răspundere, răspunderea pentru ieșirile violente fiind pusă pe seama alcoolului. Atunci însă când apare violența, ea reprezintă de obicei aspectul final al unei serii de reacții interpersonale; numeroși factori operează independent, pentru a influența aceste reacții; o schimbare a unui singur factor determină obligatoriu modificări și în alți factori, astfel încât, nu se poate spune că violența este doar rezultatul consumului de alcool.

REFERINTE

1. Grecu G. Alcoolismul. Implicații bio-psiho-sociale. Tîrgu-Mureș: Intr. Poligr; 1977. p. 3-29.
2. Beliș V. Aspecte toxicologice clinice și medico-legale în etilism. București: Ed. Medicală; 1988. p. 26-45, 61-69, 99-101, 106-109, 141-157.
3. Wiczorek WF, Hanson CE. Geographic information systems and spatial analysis. *Alc Hlth Res World*. 1997;21:331-339.
4. Graham K, Wells S, West P. A framework for applying explanations of alcohol-related aggression to naturally occurring aggressive behavior. *Contempor Drug Probl*. 1997;24:625-666.
5. Weitekamp GM, Kerner HJ, Meier U. Problem Solving Policing. *Interntl Ann Criminol*. 1999;36:27-42.
6. Coccaro EF, Silverman JM, Klar HM, Horvath TB, Siever LJ. Familial correlates of reduced central serotonergic system function in patients with personality disorders. *Arch Gen Psychiatry*. 1994;51:318-324.
7. Virkunen M, Linnoila M. Brain serotonin, type II alcoholism and impulsive violence. *J Stud Alcohol Suppl*. 1993;11:163-169.
8. Virkunen M, Kallio E, Rawling R, Tokola R. Personality profiles and state aggressiveness in finish alcoholic, violent offenders, fire setters and healthy volunteers. *Arch Gen Psychiatry*. 1994;51:28-33.
9. Rowlings R, Virkunen N, Tokola R. CSF biochemistries, glucose metabolism, and diurnal activity rhythm in alcoholic, violent offenders, fire setters, and healthy volunteers. *Arch Gen Psychiatry*. 1994;51:20-27.
10. Cherpitel CJ. Alcohol and injuries resulting from violence: a comparison of emergency room samples from two regions of the US *Addict Dis*. 1997;16:25-40.
11. Vinson DC, Mabe N, Leonard LL, Alexander J, Becker J, Boyer J, Moll J. Alcohol and injury. A case crossover study. *Arch Fam Med*. 1995;4:505-511.
12. Johnson V, Padina RJ. A longitudinal examination of the relationships among stress, coping strategies, and problems associated with alcohol use. *Alcohol Clin Exp Res*. 1993;17:696-702.